

De Oude Pastorie van Diessen (2)

door Hans Schoenmaker

De pastorie teruggekocht

Op 6 april 1699 kondigde de Raad van State der Vereenigde Nederlanden aan, dat het publiek zal verkopen “*verschijde moolens, huijsen, hoeven ende landerijen, gelegen in de Meierije der stadt 's-Hertogenbosch ende gekomen van de Roomsche Geestelijkheid*”. Drie inwoners van Den Bosch kochten op 20 juli 1699 de pastorie, waarna Johan Schenck deze overkocht als stroman van de Abdij van Tongerlo. De koopsom bedroeg per verkoper 606 gulden en 7 stuivers, totaal 1881 gulden 10 stuiver. Dat Johan Schenck als stroman optrad, bleek uit zijn eigen verklaring:¹

“Niettegenstaende dat tussen mij Johan Schenk borger en koopman van laeckenen binnen dese stadt van 's hertogenbosch ter eene, Peter Mossou, Johan Brouwer en Thomas van de Laer, respective in ede borgeren der stadt voorn. als koperen van de pastorie van Diessen ap ende dependentien van de volgens de vercoopcedulle van de Ed Mo Heren Gecomitteerden van de Raad van State der vereenigde Nederlanden van date den 20 juli 1699 ter anderen zijde, op den 4 maart lestleden voor de notaris Henrick de Bije en 6 heren getuigen binnen deselve stadt van 's hertogenbosch een contract van coop is gemaakt ende gepasseert, waarbij deselve aen mij ondergeschr. hebben verkocht de pastorie van Diessen voorn., bestaende in 2 huizen, schuren, ap ende dependentien van dien, mitsgaders teullant groot 13 lopensaet en alsnog 25 lopensat teullant, gelegen te Diessen voorschr., in soodanige grote wegen ende manieren aldus bij Wouter Bressers tegenwoordig gebruikt ende geteult worde, ende deselve coopers aengekomen zijn”. ---“soo ist dat ik ondergeschr. mits desen openlijk verclare, dat ik geene den minsten eigendom, paerte nogh deel en hebbe noch prentendere aen de voorschr. Pastorij van Diessen ap ende dependentien van dien voor mijn selven, vrouwe, kinderen, nacomelingen of erfgenamen, maer dat deselve pastorie ap ende dependentien alleen ende privative competeert aen de Abdij van Tongerlo, door wiens ordre oftewel door ordre van de heeren proviseurs Smets ende van der Meulen der gemelde Abdije van Tongerlo, ik ondergeschr. de voorschr. Pastorije van Diessen ten behoeye van deselve Abdij van Tongerlo heb gekocht ende op mijnen naem laten vesten, erven ende opdraegen”.

Hij verklaarde dat hij niets betaald had, maar dat de betaling was gedaan door Arnoldus van Loon, rentmeester van het Convent van Tongerlo. Van Loon was al op 4 maart met de Diessense pastoor Macarius van Roye naar notaris de Bije in Den Bosch geweest om een huurcontract op te stellen. Vanaf dat moment huurde de Abdij de pastorie met de gronden van Johan Schenck. In 1717 verklaarde Schenck nogmaals: “*de pastorie komt mij geenszins toe, maar aan de Abdij van Tongerlo, als hebbende niet ick, maar gemelte Abdij de kooppenningen betaalt*”. Bij een erfdeling tussen Gerardus en Jacobus Schenck in 1745 kwamen de pastorie en de naastliggende boerderij in handen van Jasper du Tromp. Het bezit van de pastorie was nog hetzelfde als in 1661. Jasper du Tromp bleek in de lijst van eigenaars en bewoners uit 1751 nog in bezit te zijn van de pastorie en de boerderij. Pastoor N. de Graeff huurde de pastorie, Gerrit Cornelisse Janssen de boerderij.

Deze situatie bleef bestaan tot 30 mei 1760: “*Jasper du Tromp, koopman en inwoner van Den Bosch, man en momboir van Beatrix Schenk, erfgenaam van haar vader Jan Schenk, verkoopt een hoeve landts, bestaende uit een huis, schuur, stalling en de bijhorende akker en teullanden, gelegen omtrent de pastorie aan Gerrit Corn. Janssen uit Diessen*”. De koper moet 4 gulden per jaar afdragen aan de Armentafel van Diessen.

¹ Abdijarchief Tongerlo, map Domus Pastoralis, 18A 352

De koop vindt plaats onder de condities;

1. "dat de dreve voor het pastoorshuis beplant met noote en lindeboomen blijven sal en gereserveert wordt ten behoeve van de pastorij.
2. dat den verkrijger ten eeuwigen dage sal moeten vergunnen eene weg om met een karre in des pastoors buitenhof te komen om denselven te bemesten.
3. dat de hoven en watergrachten met de hagen of tuinen met de erven rontsomme in de hagen of tuinen gelegen sullen zijn en blijven aen het pastoreel huis.
4. dat den waterpoel op het voorhoofd liggende sal blijven aen voors. pastorij, met de vrije possessie om denselven te konnen laten aflopen door de sloot die daer toe nog op heden dient en gemaekt is.
5. dat den verkrijger ten sijnen laste sal moeten nemen en houden het vegen van de revierstroom loopend achter de erve van meergemelde pastorij-huisinge. Voor soo verre deselve daer toe is verplicht".

De sloot van de wouwer naar de Reusel

Jasper du Tromp verkocht in die periode een deel van zijn grond. In 1761 bezat hij enkel nog de pastorie en de viswouwer. In 1780 werd Du Tromp nog als eigenaar vermeld. Tussen 1780 en 1791 moet hij het verkocht hebben. In 1791 bleek de abdij eigenaar te zijn en bewoonde pastoor Lambertus Hoeks de pastorie. In 1809 bestond de pastorij der Roomsche Gemeente uit een huis met erf, twee schoppen en een bakhuis.

Seminarie

Op 6 december 1796 werd de kloostergemeente van de Abdij van Tongerlo door de Fransen uit de abdij verdreven. Willem-Jozef van Dijck ofwel Siardus was tot priester gewijd op 12 maart 1786. Hij werd enkele jaren later tot tuchtmeester van de abdij benoemd. Na de sluiting van de abdij week hij uit naar Diessen, waar hij in 1797 assistent werd. Hij stichtte in de pastorie een seminarie en probeerde zijn jongere medebroeders op te leiden. Dat initiatief was van korte duur. Hij vertrok in 1802 naar Olen, waar hij pastoor werd.

Toen de Fransen Siardus van Dijck ook uit Olen verjoegen keerde hij naar Diessen terug, waar hij op 5 april 1805 Lambertus Hoex als pastoor opvolgde. Hij overleed op 1 februari 1830 en was de laatste norbertijn van Tongerlo die de Diessense parochie bediende. In een overzicht van het personeel van de gemeente Diessen stond: "*van Dijck, Siardus, 50, catholique, religieux de l'abbey de Tongerlo, curé. Moralité a opinion politique: bonne*".

De pastorie in 1810

In 1810 schreef de burgemeester aan de schoutprefect van het arrondissement Eindhoven: "*binnen deze gemeente bestaat eene pastorale huizinge met omtrent 1 lop hofrondom in het water gelegen en een visvijver omtrent 12 roeden*". In een ander schrijven beschreef hij de bouwtoestand: "*Een pastorie competerende aan het Voormalig Gouvernement van Holland, bewoond wordende door de R.K. Pastor deze gemeente, waaraan behoord gemaekt te worden; een geheel nieuwe voorbrug en hoogstnodige reparatie aan de agterbrug, een nieuwe hofpoort, zes nieuwe kozijnen en slagvensters, een nieuwe gevel aan de zuidzijde, een nieuw pannendak boven de alkove aan de westzijde, een nieuwe achterdeur, eenige vorstpannen, een nieuwe vloer in de gang, enige verbetering aan de muren van het turfschop en enige reparatie aan het zomerhuis.*"²

² RAT 695 Archief Gemeentebestuur Diessen (1811-1939), nr. 308

Opgraving

Het zou tot 1982 duren voordat sporen in de grond zouden getuigen van de ruim 500 jaar oude geschiedenis van deze pastorie. Jan Kroot liep als kind van de boerderij aan de Willekendsdreef over de brug bij de Reusel, via een smal pad naar de jongensschool op het Laar. Hij passeerde zonder het te beseffen eerst de verdwenen pastorie en vervolgens de in 1806 gesloopte schuurkerk. Toch was hij de eerste die sporen van de pastorie terugvond. Tijdens werkzaamheden in de tuin vond hij een aantal vierkante palen, waarvan hij al concludeerde dat het de dragers van een brug moesten zijn. Afgaande op de plek betrof het hier de voorbrug van de pastorie.

*De kinderen Kroot, ca 1942 voor de oude boerderij;
van links naar rechts:
Nellie, Tonnie, Joke, Bart, Jan, Kees*

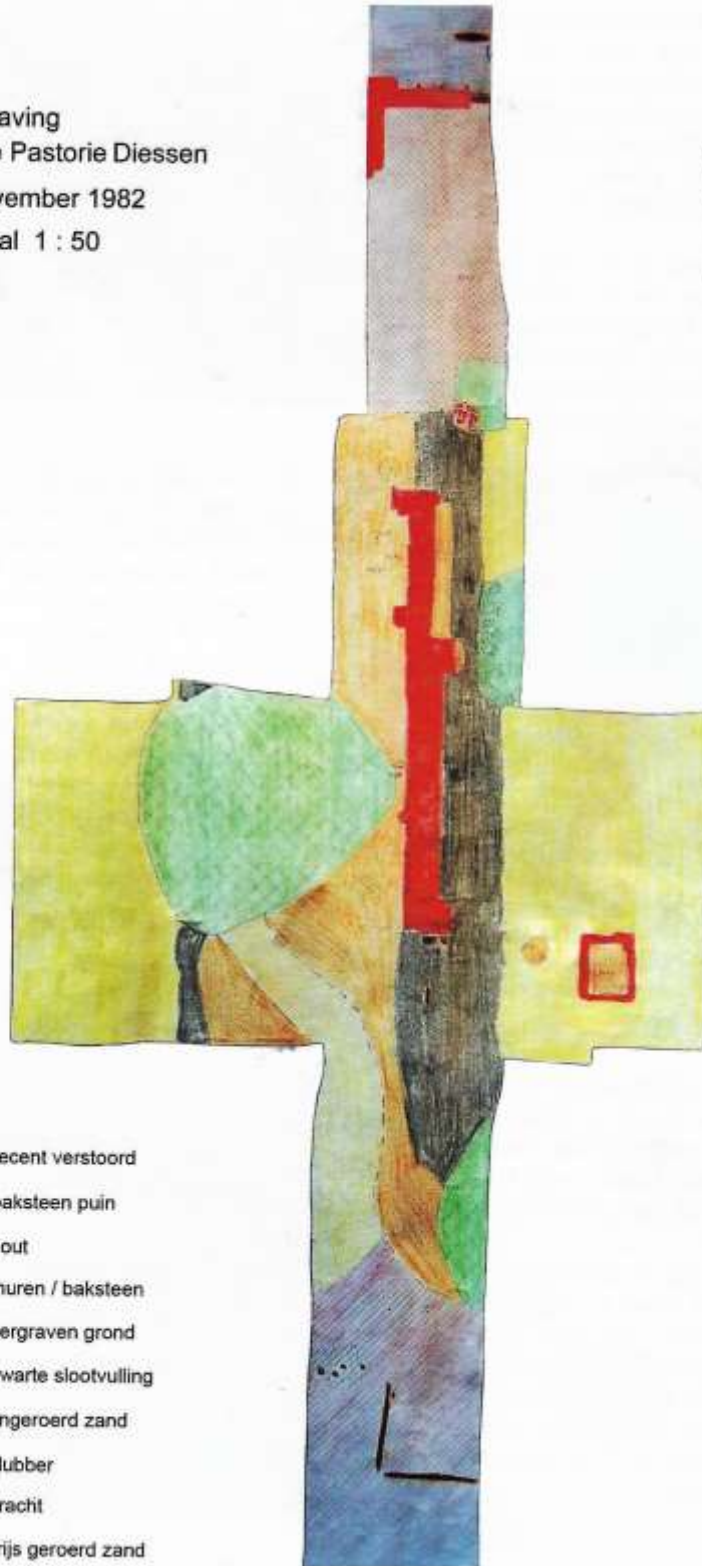
Schrijver dezes vond bij proefboringen een stenen fundering. Na inschakeling van de afdeling Archeologie van de gemeente Tilburg werd een deel van het perceel o.l.v. archeoloog H. Stoepker opgegraven. Op de pagina hiernaast is de bodemtekening afgebeeld die tijdens de opgravingen gemaakt is.

De fundering bleek de westelijke muur te zijn van de pastorie. Het baksteenformaat was 23 x 11 x 6 cm. De kopse kant was gestut met zware houten balken. Het merkwaardige was, dat de fundering in een gedempte sloot was gezet. In een van de voegen van de muur zat een scherf uit de eerste helft van de 16de eeuw, waaruit bleek dat in die periode een verbouwing of nieuwbouw had plaats gevonden. In de sloot zelf zat veel aardewerk uit de 15de en 16de eeuw.

Fundering van de westelijke muur van de pastorie met stutbalken op de kopse kant

Opgraving
Oude Pastorie Diessen
2 november 1982
Schaal 1 : 50

Aan de oostkant van de muur werd de fundering van een schouw of kelder gevonden, waarin zich leem, as en gebroken tegels en baksteenpuin bevond (foto hiernaast). Een in deze hardplaats gevonden kan van steengoed uit 1585 bewees dat het stenen gebouw in ieder geval van voor dat jaar dateerde.

Aan de noordkant van de woning werd een stenen fundering van een ander gebouw aangetroffen. Dat gedeelte van het terrein was veel natter, waardoor men genoodzaakt was houten takken als fundering voor de muren te gebruiken.

Een deel van de gracht werd uitgegraven. De helling was versterkt met houten paaltjes en takken. De paaltjes dienden vermoedelijk om een planken beschoeiing op zijn plaats te houden. De bodem van de gracht bevatte de oudste vondsten, uit het begin van de 14de eeuw. Dit maakt het aannemelijk, dat toen pastoor Jan van Massenbroek in 1336 de tiend van Ymerle kocht, hij een statig huis omgeven door een gracht aan de Willekensdreef liet bouwen.

Toegangsweg naar de Oude Pastorie vanaf de Willekensdreef

De pastorie en de bijbehorende boerderij hoorden honderden jaren bij elkaar. In 1760 werd het bezit gesplitst, maar in 1915, dankzij Janus Kroot, weer bij elkaar gebracht (deel 1 pag. 6 in nummer 105 van dit blad).

Wat nu nog rest zijn de boerderij, weliswaar vernieuwd maar in zijn bouwmassa nog hetzelfde als vroeger, een deel van de pastoorswouwer (foto bij deel 1), de sloot die van de wouwer naar de Reusel liep (foto hiervoor op pagina 31) en de dreef naar de verdwenen pastorie (foto hiernaast).

Op het volgende blad zijn een aantal bodemvondsten afgebeeld.

Twee-oren kom van aardewerk, 16de eeuw

Glasfragmenten 16^e eeuw

Kookpot of grape, ca. 1550.
Afkomstig uit slootvulling naast de
funderingsmuur

Munten: links driestuiverstuk ca. 1610
rechts oord 1611

Bodemvondsten uit de opgravingen van de Oude Pastorie

Schotel met slibversiering, 2^e helft 16^e eeuw

Koperen schuimspaan, 16^e eeuw

Drinknap uit Siegburg (Duitsland),
15^e / 16^e eeuw

Wikkelkindje (Christusfiguur) van pijpenaarde,
16^e eeuw. Werd door kinderen tussen de
kleding gedragen tot afweer van onheil.

Bodemvondsten uit de opgravingen van de Oude Pastorie